

KMETOVOALEC.

Glasiló c. kr. kmetijske družbe vojvodstva kranjskega.

Uręduje Gustav Pirc, tajnik družbe.

Izhaja 1. in 15. vsaki mesec. — Udje c. kr. kmetijske družbe dobivajo list brezplačno, a neudje plačajo s poštnino vred 2 gld. na leto. Naročila naj se pošiljajo c. kr. kmetijski družbi, ali pa dotičnim podružnicam.

Štev. 2.

V Ljubljani, 15. januarja 1885.

Leto II.

Vabilo

gospodom družbenikom c. k. kmetijske družbe kranjske

na občni zbor v Ljubljani

28. dné januarija 1885.

(Zbor je v dvorani mestne hiše in se začne ob 9. uri dopoldne.)

Program obravnavam :

1. Predsednik prične zborovanje.
2. Poročilo o delovanji centralnega odbora.
3. Predlog družbinega računa za leto 1883. in proračuna za leto 1885.

Račun in proračun, katera družbeniki že v rokah imajo, razpoložena sta v nadrobni razgled v pisarni družbe kmetijske.

4. Poročila in predlogi podružnic in predlogi posameznih družbenikov po predpisu §. 19. družbenih pravil.

5. Volitev 1 odbornika v centralni odbor, namesto po §. 22. družbenih pravil izstopivšega.

6. Priznanje častnih diplom za hvalevredne zasluge v poljedelstvu.

7. Volitev častnih in dopisujočih družbenih udov.

8. Poročilo o podkovski šoli v Ljubljani.

Centralni odbor c. k. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani 21. decembra 1884.

Karol baron Wurzbach-Tannenberg,
predsednik.

Gustav Pirc,
tajnik.

Vabilo

častitim gospodom udom odseka za konje-rejo c. kr. kmetijske družbe za Kranjsko

na občni zbor v Ljubljani

29. dné januarija 1885.

(Zbirališče je v dvorani mestnega magistrata ob 3. uri popoldne.)

Dnevni red :

1. Ogovor prvosednika.
2. Poročilo odborovo.
3. Posamezni predlogi.
4. Volitev dveh udov odbora.

O naši živinoreji.

Spisuje Gustav Pirc.

(Dalje in konec.)

Kar sem dosedaj pisal o naši živinoreji, zadevalo je najbolj njen sedanji stan. Kdor nepristransko sodi, mora mi pritrditi, da se je v nekaterih krajih živinoreja izdatno izboljšala in da smemo zadovoljni celó ponosni biti; ravno tako pa v družih pokrajinah naše dežele umna živinoreja nima najmanjših tal, celó nasprotno, ona še propada. Izboljšanje naše živinoreje se mora od dveh strani pospešiti: živina se mora pomnožiti, kolikor le pripuščajo gospodarske razmere in nje kakovost se mora izboljševati o tem smislu, kakor je kmetijska družba do sedaj postopala.

Naloga, število živine pomnožiti, pripade največ živinorejcem samim. V to svrho treba je tam, kodar se to še ni zgodilo, spremeniti gospodarstvo na polji tako, da je pridelovanje žita le na najpotrebnejše omejeno, med tem, ko ima glavni delež na poljskem pridelku krma. Pridelovanje krme je pa treba ne le na polji pomnožiti, ampak tudi z izboljševanjem travni-

kov, pašnikov in planin. Travniki na Kranjskem so v veliki večini še prav slabo obdelani, deloma z mahom obraščeni, močvirni in deloma v svoji rašči uže onemogli. Treba je toraj kmetovalcem svoje travnike boljše obdelovati, vodo odpeljevati in jih namakati, ter dobro gnojiti. Na ta način dá se na marsikaterem travniku pridelek podvojiti.

Posebno bi pa priporočal največ pozornost obratiti na pašnike in planine. Koliko je pašnikov, koji očiščeni, pognojeni in sploh prav obdelani postali bi prav dobri travniki. Tudi na planinah dá se veliko izboljšati, le resne volje je imeti treba in veselje do napredka.

To povečano, kar se namreč tiče pridelovanja krme, veljá za celo našo deželo, imam pa še nekaj na sreci, ki se posebno Dolenjcev dotika, po nekaterih krajih pa morda tudi Gorenjcev in Notranjcev. To je neobdelana in neporabljena zemlja. Marsikedo bode prašal, ali se na Kranjskem še kaj taci tal najde? Pa še precej, dragi bralec. Koliko je kolovoznih potov, ki so dvakrat tako široki kot najširokejša cesarska cesta. Ko bi dotični kmetovalci, ki kolovoz rabijo, skrbeli za dobro stanje pota, ne bi jim bilo treba v slabem vremenu pot vedno razširjevati ter naj bi raje prostor, ki jim je zato na razpolaganje, obdelali in krmo pridelovali. Pa pojdi, dragi čitatelj, in oglej si prostor, koder se dva taka pota križata. Celi oral se zato potrebuje, v slabem vremenu se ti pa kola vendar do osi v zemljo vdirajo. Malo manj zanikernosti in nekoliko več pridnosti bi napravilo dobro pot, ki je tudi na korist živini in pa lep kos zemlje bi se za obdelovanje pridobil. Videl sem na Dolenjskem velike kose zemlje, da na stotine oralov broječe pašnike, kojih oralo ne dá na leto pridelka v vrednosti enega goldinarja. Znal bi kedo misliti, da je zemlja slaba, nerodovitna. Ne! Vipavec bi si vseh pet prstov obliznil, ko bi tako zemljo imel na svojem zelniku. Ko bi se vsak Dolenjec skrbno okolo sebe ozrl, ter vsako ped zemlje pridno obdelal, svojo največo skrb obrnil v pridelovanje krme, ne bilo bi mu treba nikdar vprašati: Od kod krme vzeti.

Kar se pa tiče izboljšanja kakovosti naše živine, pomaga živinorejcem z dobrim vspehom, kakor sem uže prej pisal, vlada in c. k. kmetijska družba. Dober ali pa še bolji uspeh, kakor se do sedaj javi, je pa tudi le mogoče, če živinorejci sami podpirajo vlado in kmetijsko družbo, in sicer je to potrebno še v veliko večji meri, ko dozdej. Za vzdrževanje muricodolskega in belanskega čistega rodu bode kmetijska družba s pomočjo državne subvencije še vedno biki čistega rodu v deželo vpeljavala, na kmetovalcih je pa ležeče, s pridno udeležbo pri družbi pripomoči, da se več te živine v deželo privede.

Pravilno in umno krmenje kakor umno ravnanje sé živino in dobri hlevi naredili bodo našo živino slično oni, koja moramo sedaj za drag denar iz drugih dežel kupovati. Nasprotno ravnanje stori vse nakane kmetijske družbe v tej zadevi nevspešne.

Kvar, koja se godi vsled pomanjkanja dobrih bikov, je pa tudi uže deželni zbor uvidel, ter v svojem času postavo sklenil z namero, živinorejo zboljšati. Ta postavka, ki je bila tako osnovana, da je bilo nje izvedenje živinorejcem na prosto voljo stavljeno, je samo od sebe umevno ostala le na papirji. Ničevost te postavke je strokovnjak in poznavatelj naših razmer ranjki dr. Bleiweis uže takrat povdarjal ter tudi prav imel, kakor nas uči sedanost. Tudi vlada je to uvidela, ter letošnjo spomlad sklicala énketo v posvetovanje nove postavke, Gosp. deželni predsednik bar. Winkler je énketi predložil uže po njem izdelano postavko, koja

izvrstno delo je énketa z malimi izjemami, nepremeno sprejela. Žalibog, da ta postavka ni uže letos prišla v deželni zbor, in korist, koja je gospod predsednik namenil deželi, odpadla je deželi na škodo najmanj za eno leto.

Spis „o naši živinoreji“. éravno le v glavnih potezah risan, obširneje je postal, kakor mi je bil namen, zato ga zaključim ter si pridržim obravnavanje ene ali druge stvari, zadevajoče našo živinorejo, za prihodnji čas. Oni pa, katerim je kaj za napredek naše živinoreje, pa uže iz navedenega lahko posnamejo, kaj jim je storiti in naj tudi delujejo v tem smislu, kar je pa še posebno veliko vredno, oni naj pri vsaki priliki kmeta podučé.

Gospodarstvo v soseskinih gozdih.

Nahajajo se vasi, katerih opravičenim je bilo od grajščin odkazanega 4000 in več oralov gozda. Opravičeni so koj po oddelitvi vložili prošnjo na politične oblastnije, da bi se jim dovolilo gozd na drobno, to je, na posamesne gospodarje razdeliti.

A imenovanim oblastnijam je znano, da je enako razkosanje gozda gospodarjem samim, kakor tudi celemu okraju škodljivo, zategadel so zavrgle dotične prošnje in prosilci so primorani, v gozdu skupno gospodariti.

Ker nam je znano, kako malo skoro vse občine gozd cenijo, namenili smo se v naslednjem navesti nekaj točec o gospodarstvu v soseskinih gozdih.

Ko so se enkrat strebile preseke, postavili kamniti mejniki in popravila pota, razdeli naj se gozd v dva dela. En del naj bo za kupčijo, drugi za kurjavo in hišne potrebe.

V óddelku za kupčijo se mora gledati na to, da se šilovina varuje in le pritlikovina in grmovje seka. S tem se doseže, da pride nježni zarod na prosto in potem vspešneje raste. Doraščeno drevje se mora le tako sekati, katero nima nič ali malo prirastka in stoji po krajih, kjer je spodaj veliko zaroda.

Sekanje naj se tako vrši, da se sklep gozda ne ruši, to je, veje enega drevesa se morajo zraven stoječega dotikati. Ako se temu nasproti ravna in še goljave nastajajo, je to kaznivo. Ako se stari goli prostori najdejo, naj se zasade ali posejajo z gozdnimi sadikami ali semenom. Če so pa v bližini semenice, se to delo lahko prihrani, razbrskajo naj se samo tla, da more odpadlo seme v zemljo.

Znani so gozdi, kateri so res tako razdeljeni, kakor smo omenili, raste pa v kupčijskem oddelku mlada hojevina. Dotični posestniki so oddali apneničarju, trebiti pritlikovino in grmovja. Vse je povoljno izvršil, samo 3—4 seznaje visokih smrekovih in bukovih storov ni posekal. Zdej štrlé iz mladega drevja kakor strahovi. Če vprašaš posestnike, zakaj so pustili te „grenadirje“ v gozdu, ti bodo odgovorili, da je les trd, zato apneničar ni hotel sekati. Ravno tako leži polno vej in družih drobnih odpadkov po tleh z izgovorom, da bi tako dosti v apnenici ne koristilo.

Revščina, čestokrat tudi lenoba sti pa vzrok, da mlade hojice, katere imajo komaj 3—4" v premeru, kradejo in jih po 10—20 kr. prodajajo. Enakega drevja se na tisoče kosov poseka in gozdu velikansko škodo provzroči.

V oddelku za kurjavo in hišne potrebe naj se seka staro, bolno in v gošči rastoče drevje. Ravno

drevje naj ostane, ker je dobro za semenice, potem ni treba vsake goljavice umetno obdelovati.

Sploh naj se tako seka, da se sklep gozda ne pretrga in se gozd le trebi drevja, katero ima najmanj ali nič prirastka.

Pri nas se skoro nobena občina teh pravil ne drži, ampak sekajo se prvo najlepša drevesa, in ko teh ni, dobro je tudi ostalo bolno, krivo ali zatrlo drevje. Ker se je zdravo drevje posekalo, zginile so tudi semenice iz gozda. Nasledek temu je, da se visoki gozd polagoma v nizkega in potem v Kras spremeni.

Ako prepričaš ljudi na mestu o tem, pravijo: „za nas ne bo še zmanjkalo lesa, nasledniki naj si pomagajo, kakor vejo in znajo. Časi so hudi, zaslužka ni nikjer“ itd.

Z ozirom na to naj drevje, katero se ima posekati, župan z gozdnim kladvom zaznamova, pri delu naj mu pomaga gozdni čuvaj.

Izkazovanje in sekanje naj bode pozimi. To naj se oznani politični gosposki z opombo, kje in koliko lesa se misli posekati.

Župan in gozdni varuh naj pazita na to, da se boče le odkazano drevje sekalo. Kdor bi se po njihovem ukazu ne ravnal, naznaniti se mora gosposki.

Sekanje in voznja lesa naj se previdno vrši, da se ne poškoduje stoječi les ali tla preveč ne razburskajo. Drevesni odpadki, kakor: vršički, veje, trske itd. naj se koj iz gozda spravijo, ker bi se sicer mladi zarod zamoril.

Listje v gozdu grabiti ali v gozdu pasti živino naj ne boče dopuščeno. Ako se prikažejo gozdu škodljivi žužki, kakor smrekov lubadar itd., naj se to naznani gosposki.

Naj nastavi vsaka soseska gozdnega varuha in mu dá toliko plače, da boče mogel skromno živeti. Najdejo se gozdni čuvaji, kateri imajo po 40—50 gld. letne plače in je njih naloga, gozd in polje varovati;

večkrat porabijo jih župani tudi za druge občinske posle. Razvidno je, da se enaki čuvaji ne pečajo dosti za gozd. To je vzrok, da se tatovi po soseskih gozdih silno množijo. Ako ena vas ne more gozdnega varuha boljše plačati, naj se združi več vasi, katerih gozdi eden na drugega mejijo in postavijo gozdnega varuha. Na ta način bi ga lahko dobro plačali in ga samo za gozd varovati rabili.

Pri svojih obhodih naleti politični gozdar pogosto na novo sekanje v občinskih gozdih. Če vpraša župana, zakaj sekanja ni politični oblastniji naznanil, pravi, da tega ni treba, da je gozd lastnina opravičenih, toraj smejo ž njim delati, kakor jim je drago itd.

Ko potem gozdar ovadi župana politični oblastniji in je ta kaznovan, veruje sicer, da ima gosposka res pravico, se v gozdno gospodarstvo mešati, vendar vedno po svoji trmi gospodarji, kar živo obžalujemo, kajti le na ta način, ako bi občine v gozdih dobro gospodarile, bi se gozdi ohranili.

„Novice“ so uže tolikokrat povdarjale, kako važen je gozd za posamezne okraje, kakor za cele dežele. Danes rečejo še to, da je gozd človekov najboljši prijatelj. Saj imaš skoro vse, kar v življenju potrebuješ, iz gozda.

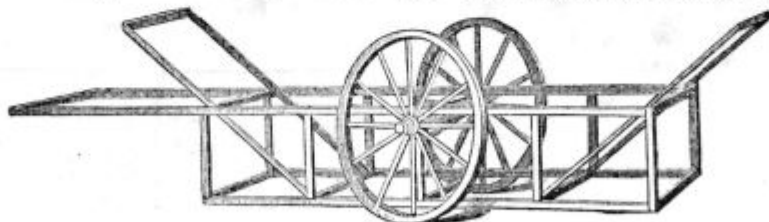
Iz lesa izdelano je vse hišno in gospodarsko orodje, še celó žlica, s katero ješ, je iz lesa. Z lesom kuriš, si kuhaš živež in se greješ po zimi. Drva in les za stavbe prodajaš za lep denar v mesta.

Ko prideš na svet, položé te v zibelko iz lesa, in ko greš iz sveta, zopet v krsto iz lesa in naposled vsadi ti še blaga roka lesen križ na grob.

Zdaj si menda do dobrega prepričan, da je gozd v resnici tvoj prijatelj. Skažimo mu tudi mi prijateljstvo s tem, da ga varujemo in pošpešujemo njegovo razširjenje. Bog nas boče zaradi tega blagoslovil, da bomo srčno in zadovoljno živeli. P.

Priprosti ročni voziček.

Kedar kak star voz podereš in ti pri tem še dobri kolesi ostaneti, koji se sicer porabiti ne dasti, uporabiš ju lahko na jako koristen način, mestu da bi ju vrgel med staro šaro. Pusti narediti stojalo iz okvirov, katere

postaviš potem na kolesi. Tako si napraviš voziček, kakor ga kaže zraven stoječa podoba. Tak voziček je v vsakem gospodarstvu v velikem in majhnem jako koristen. Kakor naravno, namreč napravi se to stojalo

po potrebi in razmeri v gospodarstvu različno veliko. Za seno, slame in slične tvarine je pač najbolj pripraven voziček, kakor je zraven vpodobljen, da se stojalo namreč skoraj dotakuje tal. Za druge tvarine je

mogoče treba vzdigniti stojalo in stene obiti s deskami. Vedno se pa mora ozir jemati na to, da je voziček lahek in kolikor mogoče lahko premakljiv. Ker se tak voziček napravi jako lahko in ceno, ga vsakemu priporočamo.

Kmetijske novice in izkušnje.

* *Trtni uši zoperstoječe ameriške trte* oddaja ogerska vlada domačim vinorejcem po 10 do 15 gold. tisuč rezanic in po 40 do 60 gold. tisuč okoreničenih trt. Kedar pridemo pri nas tako daleč?

* Ker vlada vzlic temu, da se povsod vpeljujejo ameriške trte, zoper stoječe trtne uši vendar nič

v tej zadevi ne stori, snuje se na Dunaji „društvo za ohranjenje vinarstva v Avstriji“. Snovatelji tega društva so: grof Coronini-Cronberg, grof Kristijan Kinsky, prelata Aleksander Karol in Ubald Kostersitz in podpolkovnik Ludwig.

* Tudi v Istriji se trtna uš hitro razširja, po zadnjih poročilih je uže 60 ha. okuženih in deloma uničenih.

* Nič manj ko štiri nove kmetijske šole dobijo Čehi tekom l. 1885. Z novim letom otvorila se je pa uže vinarska šola v Melniku.

* Predsedništvo galicijske kmetijske družbe sklenilo je sklicati spomladi na Dunaji shod kmetovalcev, pri katerem se bode razpravljalo o sredstvih v povzdigo kmetijstva.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 1. Prosim, podučite me, koliko naj dobim krme konj, da ostane pri moči in da se krma ne trati? (S. G. v Kr.)

Odgovor. Za srednjega konja, koji opravlja vsa navadna kmetijska dela, zadostuje 12 do 14 litrov ovs, 5 do 6 kilg. sena in 2 do 2½ kilg. slame. Pri velikem delu sme se pridjati nekaj ovs. Pozimi, to je, ob času brez dela, zamore se oves hraniti ter bolj seno in slamo krmiti.

Vprašanje 2. Kje bi dobil na prodaj prešiče angleškega plemena? (Ž. v Sp. B.)

Odgovor. Izmed večih posestnikov, ki se pečajo z rejo angleških prešičev čistega plemena, nam je najbolj priporočen Mottony na Koroškem. Pri njem dobite čistokrvne Berkshire, Yorkshire in Suffolk prešiče. Naslov je ta-le: „Felix v. Mottonische Guts- und Industrie-Verwaltung Wernberg, Post Förderlach in Kärnten.“

Družbeni novičar.

Seja glavnega odbora c. k. kmetijske družbe
dné 6. januarja 1885.

Seji predseduje gospod družbeni predsednik Karol baron Wurzbach, navzoči so: podpredsednik gosp. J. F. Seunig, družbeni tajnik g. Gustav Pirc, in odborniki gospodje Brus, Detelja, Jerič, Kastelic, Murnik, dr. Poklukar, Robič, Witschl in dr. Wurzbach.

Po nasvetu tajnika Pirca sklene se prositi vodstvo kranjske hranilnice za denarno podporo v pripomoč k velikim stroškom, koje bode imela letos kmetijska družba s svojim vrtom.

Odbor vzame na znanje poročilo na c. k. ministerstvo za poljedelstvo o porabi subvencij za živinorejo, čebelarstvo in sadjarstvo. Poročila sestavil je odbornik in družbeni blagajnik gosp. Brus. Ravno tako zgodi se tudi s poročilom o pokrajinski razstavi na Krškem, ki je bila septembra meseca pret. leta.

Ob priliki razgovaranja o naprošenih subvencijah za tekoče leto obljubi odbornik in državni poslanec dr. Poklukar na Dunaji se za to potegovati, da tudi Kranjska dobi primeren delež one svote, koja je vsako leto stavljena v proračun in namenjena uravnavanju manjših vodá.

C. k. društvo avstrijskih sadjerejcev doposlalo je družbi zapisnik svojega občnega zbora, kojega glavni odbor hvaležno sprejme, ob enem pa sklene po nasvetu dr. Poklukarja, pri prihodnem občnem zboru, to je, 28. t. m. razložiti izdelke osrednje štacije za razpečavanje sadja v Liebenau-u, primerna pojasnila dal bode pa družbeni tajnik Pirc.

C. kr. deželna vlada kranjska naroči družbi poizvedeti o vspehu deželne postave od 11. februarija l. 1883., zadevajoče pokončevanje predenice. O tej zadevi sklene glavni odbor, se obrniti do podružnic.

Ob priliki nastopa novega vrtnarja na poskuševalnem vrtu na Poljanah sklene se sestaviti natančni inventar vseh predmetov na tem posestvu in podkovski šoli ter se za to sestavo volijo gg. Robič, Kastelic in Jerič.

Dozdanjemu oskrbniku družbinega poskuševalnega vrta J. Vodetu dá se ob priliki njegovega izstopa iz službe 25 gold.

Na novo se sprejmejo v družbo sledeči gospodje: Anton Podlešnik, posestnik v Svibnjem, Anton Rojic, gozdarski pristav v Boštanji, Andrej Svetlin, župan v Podborštu.

Gosp. predstojnikom podružnic c. kr. kmetijske družbe s tem naznanjamo, da so gosp. učitelji res prosti letnine, vendar pa morajo plačati 1 gold., če hočejo prejemati katerikoli družbeni list.

Kmetovalci, kateri se hočejo naročiti na ruski lan, naj se oglasé pismeno ali ustno zadnji čas do Svečnice v pisarni c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani.

Današnji številki pridjano je poročilo o delovanji odbora c. kr. kmetijske družbe kranjske od poslednjega rednega občnega zbora 21. dné novembra 1883. l. do konca 1884.

Tržne cene.

V Kranji, 12. januarja 1885.

Na današnji trg je došlo 111 glav goveje živine in 116 prešičev.

	gl.	kr.		gl.	kr.
Pšenica, hektol.	6	50	Ajda, hektol.	5	20
Rež,	5	85	Slama, 100 kil	1	70
Oves	3	25	Seno,	2	30
Turšica	6	17	Špeh, fr. kila	—	48
Ječmen	5	52	Živi prešiči, kila	—	32

V Ljubljani, 10. januarja 1885.

Povprečna cena.

	Trg	Magaz.		Trg	Magaz.		
	gl.	kr.		gl.	kr.		
Pšenica, hektol.	6	50	7	40	Sur. maslo, kila	84	—
Rež	5	04	5	73	Jajca, jedno	3	—
Ječmen	4	71	5	13	Mleko, liter	8	—
Oves	3	09	3	03	Gov. meso, kila	64	—
Soršica	—	—	6	30	Telečje meso,	68	—
Ajda	4	71	5	40	Prešič. meso,	54	—
Proso	5	85	5	62	Koštrun	34	—
Koruza	5	40	5	41	Kuretina, jedna	42	—
Krompir, 100 kil	2	68	—	—	Golobje, jeden	17	—
Leča, hektoliter	8	—	—	—	Seno, 100 kil	1	60
Grah	8	—	—	—	Slama, „	1	51
Fižol	8	50	—	—	Drva, trde, sež.	7	60
Gov. mast, kila	94	—	—	—	„ mehke, „	5	20
Svinska mast	82	—	—	—	Vino, rud., 100 l.	—	24
Špeh, fr.	56	—	—	—	„ belo, „	—	20
„ prek.	72	—	—	—			